

Prikaz Bezgrešnog začeca - **od zaštitnice Portugala do tradicionalnog nakita**

Zlatni i srebrni privjesci s likom Djevice bezgrešno začete bili su jedni od najčešćih primjera u tradicionalnom portugalskom nakitu u 19. i prvoj polovici 20. stoljeća, uz raznolike oblike križeva i srca. Taj je komad nakita često bio pokazatelj statusa i bogatstva, velik i šupalj, rađen u metalu tehnikom kovanja ili lijevanja pa predstavlja čvrst predmet koji se od druge polovice 20. stoljeća postavlja na emajlirane medaljone. U popularnoj kulturi ovakvi prikazi odražavaju veliku privrženost, služenje i obranu dogme o *Bezgrešnom začecu* na Iberskom poluotoku, što su snažno podupirali franjevci. Vjerovanje da je Marija začeta bez grijeha politički podupire D. João IV, prvi monarh dinastije nakon proglašenja nezavisnosti Portugala od španjolske dominacije 1640. U "Cortesu" 1646. João IV. proglašava Djevicu Immaculatu zaštitnicom Kraljevstva, a odluku potvrđuje papa Klement X. 1671, čime ona postaje ultimativni simbol kraljevstva, ispred krune. Vjerovanje u Bezgrešno začecé poprima nacionalno značenje u kontekstu španjolsko-portugalskih ratova, koji će potrajati do 1668. Dogmatski status Bezgrešnog začeca imao je kao rezultat definiciju ikonografskog modela tijekom 16. stoljeća, koji se poziva na tekst iz *Knjige otkrivenja*: "Žena uz koju je Sunce, Mjesec joj pod nogama, te kruna s 12 zvijezda na glavi" (Otk 12:1). Taj su prikaz osobito popularizirali španjolski barokni umjetnici, šireći ikonografiju Marije koja gazi opaku zmiju, te kao nova Eva izbavlja ljude od istočnog grijeha, okružena oblacima iz kojih izranja mnoštvo anđela. Ovaj se model tijekom 17. i 18. stoljeća koristi u Portugalu u izradi nakita. U ovome se tekstu raspravlja o navedenim prikazima, njihovoj ikonografiji, tehnikama izrade nakita, te tradiciji, praksi i kontekstu nastanka i korištenja privjesaka. Ovaj je rad rezultat provedenog istraživanja u arhivima (ponajprije pomnim čitanjem oporučnih i darovnih knjiga), studija nakita u javnim i privatnim zbirkama te u fotografskim arhivima, (uključujući individualne i grupne zbirke portreta, gdje se objekt može vidjeti u svom uobičajenom kontekstu) te istraživanja u zlatarskim radionicama u kojima se i dalje proizvodi prema tradicionalnim modelima.